

Dobre prakse zniževanja izpustov CO₂: Kako jim je uspelo?

Gradivo za medije

Vsebina paketa:

1. Uvod: Dobrih praks vse več in nikoli preveč
2. Dobre prakse po področjih
3. O projektu Slovenija znižuje CO₂: dobre prakse
4. Smernice in merila za izbor dobrih praks

Kontaktne informacije

Gaja Breclj, vodja projekta
Umanotera, Slovenska fundacija za trajnostni razvoj
gaja@umanotera.org, info@umanotera.org, 01 439 7100
www.slovenija-co2.si, www.umanotera.org

Projekt »Slovenija znižuje CO₂: dobre prakse«, ki ga izvaja Umanotera, Slovenska fundacija za trajnostni razvoj, iz sredstev Sklada za podnebne spremembe financira Ministrstvo za okolje in prostor.

16. november 2015

1. Uvod: Dobrih praks vse več in nikoli preveč

Zvezda letošnjega svežnja dobrih praks je **les** – naš ultimativen trajnostni gradbeni material, surovina in energent, ki ga narava ustvari iz CO₂. Res je, da izvozimo veliko nepredelane hlodovine. Res pa je tudi, da nekatera slovenska podjetja z njim ustvarjajo uspešne zgodbe. Tako predhodno predstavljenim primerom skeletnih hiš podjetja Damahaus in lesenih pasivnih vrtcev podjetja Jelovica tokrat priključujemo zgodbo o malih in srednje velikih **lesnopredelovalnih podjetjih v Poljanski dolini**, vključno z navdihujočo verigo, ki povezuje zasebne lastnike gozdov, mizarstvo Hladnik in proizvajalca vrhunsko energetsko učinkovitih oken iz domače smrekovine podjetja M Sora. In vodilnega slovenskega ponudnika biomase, sistemov ogrevanja in z njimi povezanih storitev podjetje **Biomasa iz Luč**. Kot znanilca rušenja predsodkov o omejitvah lesene gradnje pa **prvo leseno pasivno večstanovanjsko stavbo** pri nas, ki stoji v bližini koseške tržnice v Ljubljani. Da uporaba lesa za energetske namene ne pomeni nujno sproščanja CO₂ v zrak, ilustrira zgodba o **aktiviranem bioogljju** podjetja Ograček. Poslanstvo tega spin-off-a pučskega centra za ravnanje z odpadki je prispevati k zmanjšanju uporabe mineralnih gnojil in kemikalij v kmetijstvu, ki so na svetovni ravni eden največjih povzročiteljev podnebnih sprememb.

Naše **gozdno bogastvo** pa niso samo kubiki lesa. Dragocenost gozda je v celovitem naboru ekosistemskih storitev, ki poleg ekonomskih vključujejo tudi ekološke in socialne. Trajnostno gospodarjen gozd je najpomembnejši ponor CO₂. Slovenija je zibelka sonaravnega, trajnostnega in večnamenskega gospodarjenja z gozdovi. Za ohranjanje tradicije pionirjev na tem področju – inženirja Franja Pahernika in profesorja Dušana Mlinška – ter uporabo najsodobnejših spoznanj gozdarske stroke v gospodarjenju z več kot 500 hektarji pohorskih gozdov zglede skrbi **Pahernikova ustanova**. Pozitivni ekonomski kazalniki in družbena odgovornost lahko predstavljajo zgled in motivacijo za aktivno delo z gozdom za več kot 400.000 zasebnih lastnikov gozdov v Sloveniji. Ti pa zaradi razdrobljene lastniške strukture potrebujejo podporo, kot jo lastnikom gozdov na področju Gorenjske nudi **Društvo za medsebojno pomoč Strojni krožek Bled** - kakovostno strojno opremo, strokovno svetovanje ter odkup in prodajo lesa.

Nekatere letošnje dobre prakse govorijo o **povezovanju** kot temelju poslovnega modela. Poleg omenjene gozdno-lesne verige in strojnega krožka sta takšni **zadrugi Dobrina in Ajdna** ter podjetje **Vila Natura**. Njihova dejavnost prispeva k trajnostni lokalni preskrbi s hrano, zagotavlja pravično plačilo malim tradicionalnim kmetijam ter odgovarja na rastoče povpraševanje potrošnikov po ekoloških izdelkih. Rastoče pa je zaradi njenih številnih koristi tudi zanimanje slovenskih kmetijcev za pridelavo konoplje. Z namenom razvijati pridelavo in predelavo konoplje v različne družbeno koristne namene je bila ustanovljena **zadruga Konopko**, ki s povezovanjem in inovativnostjo pogumno raziskuje številne možnosti uporabe, ki jih ponuja ta podnebju prijazna kultura.

Drugačni sta zgodbi podjetij **Gostol-Gopan** iz Nove gorice in **Domel** iz Železnikov, ki sta se na zahtevnem globalnem trgu elektro opreme uveljavili z **nižnimi produkti**, ki jih odlikuje energetska učinkovitost: opremo za pekarsko industrijo ter novo generacijo sesalnih enot, ki omogoča doseganje zahtev od A+ do A+++ energetske nalepke.

Med dobre prakse zniževanja CO₂ je uvrščenih tudi nekaj pomembnih zgledov **iz javnega sektorja** – občin, javnih podjetij, agencij in ministrstev. So dobre prakse celovitega in sistematičnega zniževanja odvisnosti od fosilnih energentov v lokalnih okoljih (**Občina Zagorje, Goriška lokalna energetska agencija GOLEA**), promotorji trajnostne mobilnosti (**Mestna občina Ljubljana, Občina Ljutomer**) ter inovatorji na področju celovite energetske izrabe dejavnosti ravnanja z odpadki (**Javno podjetje Snaga**). Dobri praksi sta tudi nacionalni podporni shemi za

ozelenitev turističnega sektorja (**Zelena shema slovenskega turizma**) in spodbujanje rabe trajnostnih prevoznih načinov v občinah (**Program Ministrstva za infrastrukturo za spodbujanje trajnostne mobilnosti v občinah**), pri čemer so energetske prihranke in zmanjšanje emisij CO₂ v ospredju. (Iz javnega sektorja tudi Občina Ajdovščina, o kateri je govora spodaj pri prilagajanju na podnebne spremembe.)

Ne zaostajajo tudi **nevladne organizacije**, ki s strokovnim in kontinuiranim delom v družbi uveljavljajo načela krožnega gospodarstva: **društvo Ekologi brez meja** kot nosilec Zero Waste programa za Slovenijo ter **Kulturno ekološko društvo Smetumet**, ki s svojimi kreativnimi izdelki in aktivnostmi spodbuja h kritičnemu razmišljanju in prevpraševanju smetenja, vsakdanjih navad in načinov sodobnega življenja.

Slovenija je premajhna, da bi rešila velike svetovne probleme, kot so podnebne spremembe.

Sodobne **informacijske tehnologije** pa omogočajo tudi majhnim, da ne ostanejo nemi opazovalci. Zato sta med dobre prakse uvrščeni tudi dve programski rešitvi za zmanjševanje količin zavržene hrane. Obe sta šele na začetku svoje uporabne poti. Start-up podjetje **Smart Futuristic** je razvilo programsko platformo, katere namen je, da se hrana pravočasno, t.j. preden postane odpadek, porabi ali tehnološko predela v nov proizvod. S svojo preprostostjo pa navdihuje **Varčni kuhar** – programsko orodje, ki v obratih javne prehrane z zmanjševanjem količin odpadne hrane omogoča finančne prihranke, hkrati pa ozavešča in krepi odgovornost.

Podnebnim spremembam se ne glede na obseg ukrepov za njihovo blaženje ne bomo mogli izogniti. Predvidevajo se resne posledice za zdravje ljudi, zmanjševanje prehranske varnosti, povečanje pogostosti in resnosti ekstremnih vremenskih pojavov, negativni vplivi na kmetijsko in splošno gospodarsko prihodnost ter delovanje družbe. Slovenija se zaradi svojih geografskih

značilnosti segreva še hitreje od svetovnega povprečja. Zato je **prilagajanje na**

podnebne spremembe oziroma sprejetje ukrepov za zmanjšanje tveganja in škode zaradi sedanjih in prihodnjih škodljivih učinkov podnebnih sprememb ključni dejavnik blaginje prebivalcev Slovenije. Zaradi svoje lege v Vipavski dolini, ki je eden od najtoplejših in sušnih delov Slovenije, je občina Ajdovščina še posebej izpostavljena ekstremnemu vremenu in predstavlja nekakšen poligon s podnebnimi spremembami povezanih ekstremnih dogodkov kot so poplave, zemeljski plazovi, burja, ekstremna suša, žled in požari v naravi. Zato kljub temu, da Slovenija nima nacionalne strategije prilagajanja na podnebne spremembe, v **občini Ajdovščina** preizkušajo novim klimatskim pogojem bolje prilagojene kmetijske rastline in posodablajo sistem za varstvo pred požari. Spremembe podnebja prinašajo tudi spremenjene, pogosto uničujoče padavinske vzorce. Med naravnimi ukrepi za njihovo blaženje so tudi **mali večnamenski zadrževalniki voda**, ki lahko med mokrim obdobjem zadržujejo vodo v krajini, v primeru poplav pa upočasnijo poplavne valove.

Zanimivost tokratnega paketa dobrih praks so podjetja z nekonvencionalno lastniško strukturo: notranjim lastništvom in delavskim soupravljanjem (M Sora, Domel, Gostol-Gopan), zadruge (Ajdna, Dobrina, Konopko), družinsko podjetje (Vila Natura) ter strojni krožek (Društvo za medsebojno pomoč Strojni krožek Bled).

2. Dobre prakse po področjih

(1) energetska učinkovitost, obnovljivi viri energije ter energetska prenova stavb

Ime prakse	Nosilec	Kratek opis	Splet
Prva lesena pasivna večstanovanjska stavba v Sloveniji	Arhimont d.o.o., Ljubljana	Stavba v neposredni bližini koseške tržnice v Ljubljani je prva lesena pasivna večstanovanjska stavba pri nas. V njej je šest stanovanj s skupno ogrevalno površino 470 m ² . Celotna okvirna konstrukcija objekta in medetažne plošče je iz masivnega lepljenega smrekovega lesa. Zidani so le podzemni del z garažami, jašek za dvigalo in stopnišče. Samo v osnovni nosilni konstrukciji je uskladiščenih 150 ton CO ₂ . Zraven se lahko prišteje še prihranek CO ₂ zaradi obnovljivega vira ogrevanja in manjše porabe energije zaradi pasivne gradnje.	
Občina Zagorje	Občina Zagorje ob Savi	Občina Zagorje je dober primer, kako se lahko z načrtovanim in postopnim delom na različnih področjih URE in OVE konstantno zmanjšuje obremenitve okolja ter stroške za energijo. Usmeritve so pomembne tudi za razvoj zelenih delovnih mest, saj se z obnovo stavb krepijo gradbena podjetja, z ogrevanjem na biomaso lokalni lastniki gozdov, s sodobnimi pristopi (monitoring, vsebine raziskovalne enote OLEA) pa tudi tehnološko razvojna podjetja. Pohvalno je, da delujejo na javnem in zasebnem sektorju.	www.zagorje.si
Javno podjetje Snaga	Javno podjetje Snaga, Ljubljana	Podjetje Snaga – nekoč sinonim za pobiranje smeti – postaja vodilno podjetje v južnem delu EU na področju gospodarjenja z odpadki. Odpadek je pridobljena ali izgubljena energija. Z uvajanjem novih tehnologij je energija sestavni del poslovanja Snage. Enako velja za okoljski segment, kjer je posebna skrb posvečena kakovosti zraka in izcednih voda iz odlagališč. Snaga je podjetje, ki ob osnovno dejavnost – ravnanje z odpadki – večje dodaja še druge aktivnosti, ki zmanjšujejo obremenjevanje okolja (energetska izraba deponijskega plina, zelena streha, lovljenje meteorne vode, lastna sončna elektrarna).	www.snaga.si
Elektro oprema iz slovenskih podjetij	Domel d.o.o., Železniki in Gostol-Gopan, d.o.o., Nova Gorica	V Domelu so v letu 2014 predstavili novo generacijo sesalnih enot 458, ki je odgovor na vse strožje energetske zahteve, ki bodo po letu 2017 največjo dovoljeno moč omejele na 900 W. Uporaba tega agregata v kombinaciji z Domelovo kapsulo omogoča doseganje zahtev od A+ do A+++ energetske nalepke. Podjetje Gostol-Gopan je proizvajalec opreme za pekarsko industrijo. Svojo konkurenčno prednost gradijo na pripravi rešitev za znanega kupca, pri čemer zasledujejo cilje energetske učinkovitosti in kakovosti pekarskih izdelkov. Njihov najnovejši produkt je energetska varčna ciklotermična tunelska peč za peko kruha, ki zmanjšuje porabo plina, olja in električne energije. Prihranek energije v primerjavi s starejšimi tehnologijami je ocenjen na 40 %. Za svoje stranke pripravijo celovito analizo možnosti prihrankov z rekuperacijo plinov in toplotne energije.	www.domel.com http://gostol.eu/

(2) trajnostno gospodarjenje z gozdovi, predelava lesa v obrti in industriji, les kot gradbeni material in oskrba z lesnimi gorivi

Strojni krožek Bled	Društvo za medsebojno pomoč Strojni krožek Bled, Bohinjska Bistrica	Strojni krožek Bled je organizacija, ki nudi podporne storitve pri delih v gozdovih za lastnike gozdov na področju Gorenjske. Učinkovito zagotavlja koordinacijo in dialog med ponudniki in uporabniki storitev. Tako imajo lastniki gozdov na voljo kakovostno strojno opremo, ki si je posamezni lastniki sicer ne bi mogli privoščiti. Zagotavlja pa tudi strokovno svetovanje in odkup in prodajo lesa, vključno z biomaso za ogrevanje, ter kmetijske storitve. Za samo izvajanje storitev je društvo ustanovilo podjetje SK Servis d.o.o., ki je v 100 % lasti društva. Na ta način je SK Bled dober in inovativen primer povezovanja lastnikov gozdov, ki s povečanjem učinkovitosti in strokovnosti omogoča povečanje količin lesa iz zasebnih gozdov, boljše gojenje teh gozdov in večji donos za posamezne lastnike.	www.sksevis.si
Pahernikovi gozdovi	Pahernikova ustanova, Radlje ob Dravi	Pahernikova ustanova gospodari s 552 hektarji gozdov, ki poraščajo severna pobočja Pohorja med Vuhredom in vrhom Velika Kopa. Posestvo obsega bogata rastišča mešanih gozdov jelke, smreke in buke. Pahernikove gozdove odlikujejo: naravna obnova, malopovršinsko mozaična struktura sestojev, nadpovprečno visoka lesna zaloga, visoka kakovost sortimentov in odlična odprtost z gozdnimi prometnicami. Gospodarjenje je ekonomsko uspešno, nega gozdov se dosledno izvaja, upravitelji imajo posluš za varstvo narave ter so odprti za obiskovalce, ki jih zanima gospodarjenje s posestjo. Ustanova redno štipendira študente gozdarstva ter podpira znanstveno raziskovalno delo na področju gozdarstva.	www.pahernikov-a-ustanova.si
Biomasa Luče	Biomasa d.o.o., Luče	Podjetje Biomasa je bilo ustanovljeno leta 1998 in od takrat zrastle v vodilnega ponudnika biomase in z njo povezanih storitev in tehnologij v Sloveniji. V tem obdobju so v Sloveniji in državah JV Evrope uspešno vgradili več kot 3000 delujočih sistemov	www.biomasa.si

		ogrevanja na polena, sekance in pelete. Pri tem v podjetju uspešno sodelujejo s številnimi projektantskimi in inštalaterskimi podjetji pri iskanju optimalnih rešitev ogrevanja tako za nove objekte, kot tudi pri energetskih sanacijah obstoječih objektov, vse od enostanovanjskih hiš do večstanovanjskih naselij, javnih in industrijskih objektov ter daljinskih sistemov ogrevanja.	
Mreža predelave lesa v Poljanski dolini	M Sora d.d., Žiri	Na območju Poljanske doline (občini Gorenja vas – Poljane in Žiri) se je razvila mreža za slovenske razmere izjemno uspešnih malih podjetij na področju vrednostne verige lesa od žag, prodaje lesa do izdelave in vgradnje končnih izdelkov kot so okna, stopnice, pohištvo, tesarske storitve, pa tudi biomase za ogrevanje (drva, peleti in sekanci iz lesnih ostankov). Nekatera podjetja se povezujejo v gozdno-lesne verige. Primer: Mizarstvo Hladnik, ki iz FSC certificirane smrekovine iz lokalnih gozdov izdeluje lepljence za okna podjetja M-Sora, ki ustrezajo zahtevam po visoki energijski učinkovitosti in dolgi življenjski dobi, kar je ključno pri gradnji pasivnih objektov.	www.m-sora.si

(3) ekološko kmetovanje, oskrbne mreže s sonaravno pridelano hrano

Zadruga Ajdna	Zadruga Ajdna, Podnart	Zadruga Ajdna je bila ustanovljena l. 2014 v sklopu projekta "lokalna samooskrba" sedmih občin Zgornje Gorenjske, katerega osnovni cilj je povečati količino v domačem okolju pridelane hrane, zlasti za otroke v vrtcih in šolah. Zadruga združuje pridelovalce ekološke hrane z območja Zgornje Gorenjske, ki se želijo uveljaviti kot dobavitelji sveže, naravno pridelane hrane. Njihov skupni nastop na trgu omogoča raznolikost in zadostne količine pridelkov, ki jih lahko kot enoten ponudnik ponujajo vrtcem in šolam, pa tudi drugim potencialnim kupcem.	www.ajdna.si
Zadruga Dobrina	Zadruga Dobrina - Zadruga za razvoj trajnostne lokalne preskrbe z.o.o., Jurovski Dol	Zadruga Dobrina je nastala leta 2011 in je prejela projektno podporo v okviru programskega sklopa Urbane brazde, Maribor 2012 – Evropska prestolnica kulture. Temeljni namen zadruge Dobrina je razvoj malih kmetij, pravične trgovine z živili in zagotavljanje možnosti pravičnega plačila pridelovalcem in proizvajalcem. Zadrugo so ustanovili pridelovalci in predelovalci z majhnih tradicionalnih kmetij z območja Slovenskih goric, ki so se preusmerile v ekološko in integrirano kmetovanje. Zadruga danes z lokalno hrano preskrbuje več obratov javne prehrane, predvsem osnovne šole in vrtce v Mariboru. Za meščane Maribora, Lenarta ter Ptujja nudi tedenske zabojčke s svežo, lokalno pridelano zelenjavo. Nudi tudi kmečki catering.	www.zadruga-dobrina.si
Vila Natura	Vila Natura d.o.o., Vučja vas	Ekološka kmetija Slavič je za svojo gospodarsko pravno obliko izbrala obliko podjetja oziroma d.o.o., kar jim omogoča enostavnejše in bolj obsežno dodajanje vrednosti svojim ekološkim pridelkom in svojemu delu. Pridelujejo žita, ki so osnova za nadaljnjo predelavo v moka, kaše, zdrobe in testenine ter oljnice, iz katerih stiskajo olja. Svoja živila pakirajo v okolju prijazno embalažo, celotna podoba njihove promocije je profesionalna in odlično usklajena z njihovo okolju prijazno ponudbo kakovostnih lokalnih ekoloških živil. S svojo ponudbo so se že uveljavili v več slovenskih trgovinah z ekološko hrano. Tudi pri prenovi svoje domačije so upoštevali načela trajnostnosti.	www.vila-natura.si

(4) trajnostni razvoj podeželja, trajnostne občine

Aktivirano bioogljje	Ogracek d.o.o., Vaneča	Ogljje, ki je odpadek pri energetski izrabi lesne biomase s pirolizo, aktivirajo s hranili, minerali in mikroorganizmi. Ko takšno ogljje vgradimo v tla, s tem shranimo ogljik v tleh in preprečimo uhajanje v atmosfero. Aktivirano bioogljje prinaša veliko koristi za same lastnosti, strukturo in živost tal. Zato ima bioogljje potencial izboljševalca tal. Izboljšuje zadrževanje vode, ionsko izmenjevalno kapaciteto tal, njegova porozna struktura pa nudi habitate za koristne talne mikroorganizme in tako spodbuja in podpira življenje v tleh.	www.ogracek.si
Zadruga Konopko	Zadruga Konopko z.o.o., Frankolovo	Namen zadruge Konopko je povezovati pridelovalce ter predelovalce konoplje, inovatorje, raziskovalce in druge zainteresirane na področju konopljarstva. Zadruga promovira ekološko pridelavo konoplje, predelavo konoplje v različne družbeno koristne namene ter socialno-podjetniške dejavnosti na področju pridelave in predelave konoplje.	www.konopko.si
Goriška lokalna energetska agencija	GOLEA - Goriška lokalna energetska agencija, Nova Gorica	GOLEA aktivno dela s 23 občinami (večinoma kot njihov energetski manager) v Primorski regiji. Opravljajo razvojne, raziskovalne, izobraževalne, promocijske, pospeševalne in svetovalne dejavnosti na področju promocije in pospeševanja stalnega izboljševanja energetske učinkovitosti ter pospešenega uvajanja uporabe obnovljivih virov energije z usmeritvijo k maksimiranju lokalne energetske samooskrbe regije in krepitvi blaginje tukaj živečih ljudi. Uspešnost agencije se odraža v priznanjih, ki so jih prejele občine: Miren – Kostanjevica - En.občina 2011 - DOLB; Tolmin - En.občina 2012 – projekt Futurelights SLO-ITA; Divača - En.občina 2013, Občina Brda - En.občina 2015	www.golea.si

(5) trajnostna mobilnost

Ozelenitev voznega parka uprave MO Ljubljana	Mestna občina Ljubljana	MO Ljubljana je v zadnjih letih prenovila in ozelenila svoj vozni park. Če se je še pred nekaj leti izpostavljala njihov dosežek 10 % zelenih vozil v mestni floti, so se pred dvema letoma odločili za večinsko ozelenitev službenega voznega parka. To je pomembno prispevalo k energetski varčnosti in zmanjšanim emisijam CO ₂ v upravi in javnih podjetjih MO Ljubljana, prispevalo je tudi k izboljšanju kakovosti zraka in zmanjšanju ravni hrupa v MO ter k izboljšanju kakovosti življenja v mestu.	www.ljubljana.si
Preureditev soseske Jurševka v Ljutomeru v območje umirjenega prometa	Občina Ljutomer	Ureditev soseske Jurševka kot območja prijaznega prometa je eden izmed ukrepov, ki jih je Občina Ljutomer opredelila v Prometni strategiji leta 2012, s katero se je občina uvrstila med 3 najboljše Celostne prometne strategije v EU za leto 2013. Gre za pilotni projekt preurejanja stanovanjskih sosesk v bolj prijazne in privlačne z visokim deležem nemotoriziranih potovanj. V njem so preizkušene dobre prakse v EU, saj ima občina ambicijo, da preureditev postane vzor bodočim ureditvam stanovanjskih območij v Sloveniji in tem delu Evrope.	www.obcinaljutomer.si
Program MzI za spodbujanje trajnostne mobilnosti v občinah	Ministrstvo za infrastrukturo, Ljubljana	Celostno prometno načrtovanje na lokalni in državni ravni v Sloveniji nima tradicije, vendar se v zadnjih letih stvari premikajo na bolje. MzI, pristojno za promet v državi, je prepoznalo ključne probleme na področju trajnostne mobilnosti in pristopilo k načrtu za reševanje te problematike s pomočjo kohezijskih sredstev. Zato je v Operativni program za izvajanje evropske kohezijske politike v obdobju 2014–2020 (2015) v okviru prednostne osi za spodbujanje nizkoogljčnih strategij za vse vrste območij, zlasti za mestna območja, uvrstila ukrepe trajnostne mobilnosti. Gre predvsem za izdelavo celostnih prometnih strategij za vsaj 30 občin z naselji mestnega značaja in za izvajanje ukrepov teh strategij.	www.mzi.gov.si

(6) trajnostna proizvodnja in potrošnja

IT rešitve za zmanjševanje količin odpadne hrane	Smart Futuristic d.o.o., Ljubljana in Tomaž Pangeršič, Tomaž Hren, Ljubljana	S pomočjo tehnologije in z novim pristopom k sodelovanju podjetje Smart Futuristic odpira poti v smeri brez zavržene hrane. Tako nastane poslovno in stroškovno učinkovit sistem, ki na vprašanja kaj narediti sproži iskanje odgovora kako zagotoviti, da se hrana pravočasno porabi ali pravočasno tehnološko predela v nov proizvod. Pri tem nastajajo priložnosti za obstoječa in nova podjetja ter priložnosti za razvoj ne samo novih izdelkov ampak tudi novih načinov sodelovanja. Orodje Varčni kuhar je majhen, toda učinkovit korak na poti k reševanju problematike zavržene hrane, saj poleg pozitivnega finančnega in ekološkega učinka vsebuje osveščanje in krepitev odgovornosti. Uporaben je v menzah v javnem in zasebnem sektorju, kjer se na mesta za prevzem hrane namestijo preprosti zasloni na dotik s prikazom in možnostjo izbire menijev za naslednji dan. Ta informacija glavnemu kuharju omogoča, da natančno izve, koliko obrokov katerega menija bo potrebno pripraviti. Posledica je natančno normiranje in zmanjšanje odpada na minimum.	http://smartfuturistic.com/ in www.economicalcook.eu
Zelena shema slovenskega turizma	Slovenska turistična organizacija, Ljubljana	Zelena shema slovenskega turizma je sistem oziroma certifikacijska shema, ki pod krovno znamko SLOVENIA GREEN združuje vsa prizadevanja za trajnostni razvoj turizma v Sloveniji, destinacijam in ponudnikom ponudi konkretna orodja za oceno in izboljšanje trajnostnega delovanja, skozi znamko SLOVENIA GREEN pa to zeleno delovanje tudi promovira.	www.slovenia.info
Zero Waste Slovenija	Društvo Ekologi brez meja, Ljubljana	Društvo Ekologi brez meja je konec januarja 2014 postalo član mreže Zero Waste Europe in s tem nacionalna organizacija za Slovenijo preko programa Zero Waste Slovenija. Vodi nacionalno mrežo občin in potrjuje ter spremlja napredek v okviru njihove Zero Waste zaveze ali načrta. Promovira Zero Waste na nacionalnem nivoju ter vzpostavlja platformo za sodelovanje in povezovanje s podjetji in politiko. Zero Waste si prizadeva za manj nastalih odpadkov, za ločeno zbiranje in za preusmerjanje odpadkov v recikliranje in kompostiranje.	www.ebm.si
Kulturno ekološko društvo Smetumet	Kulturno ekološko društvo Smetumet, Ljubljana,	Društvo Smetumet je bilo ustanovljeno kot posledica kritičnega razmišljanja o ustvarjanju odpadkov, vsakdanjih navadah in načinih sodobnega življenja. Društvo išče trajnostne rešitve za različne družbene izzive. Udejanja jih v obliki avtorskih izdelkov, aktivističnih dogodkov in profesionalnih storitev. Pri tem uporabljajo presežne, odpadne in naravne materiale in zaposluje osebe s posebnimi potrebami. Vse dejavnosti društva – proizvodnja recikliranih izdelkov, delavnice, dogodki in druge akcije imajo skupen cilj: osveščanje čim širše množice in posledično prispevanje k postopnim spremembam vsakdanjih navad posameznikov ter alternativnim načinom delovanja podjetij.	www.smetumet.com

(7) prilagajanje na podnebne spremembe

Ukrepi prilagajanja na podnebne spremembe v Ajdovščini	Občina Ajdovščina	Zaradi svoje lege v Vipavski dolini, ki je eden od najtoplejših in sušnih delov Slovenije, je občina Ajdovščina zelo izpostavljena ekstremnemu vremenu. Zaradi vse večjega števila kriznih intervencij je občina Ajdovščina prepoznala nujnost učinkovitejšega prilagajanja na podnebne spremembe in povečevanja odpornosti na njihove učinke in je trenutno vodilna občina v Sloveniji na področju ukrepov prilagajanja na podnebne spremembe.	www.ajdovscina.si
Mali naravni ukrepi za zadrževanje voda	Global Water Partnership CEE - Limnos podjetje za aplikativno ekologijo d.o.o., Ljubljana	Mednarodna nevladna organizacija Global Water Partnership za Srednjo in vzhodno Evropo se zavzema za naravne male ukrepe za zadrževanje voda, ki lahko med mokrim obdobjem zadržujejo vodo v krajini, v primeru poplav pa upočasnijo poplavne valove. Ti ukrepi obsegajo nasipe in zadrževalnike, obnovo mokrišč, pa tudi spremembe v gozdarski in kmetijski dejavnosti, in imajo številne koristne učinke: zmanjšanje tveganja poplav in suš ter ohranjanje vodotokov, omogočanje namakanja v kmetijstvu, ohranjanje biodiverzitete ter povečanje samočistilne sposobnosti voda, poleg tega omogočajo rekreacijo.	www.gwp.org/en/GWP-CEE/

3. O projektu Slovenija znižuje CO₂: dobre prakse

Projekt Slovenija znižuje CO₂: dobre prakse prinaša promocijo dobrih praks, razširjanje znanja in spodbudo za spremembe. Uspešne zgodbe navdihujejo in prepričajo, da so korenite spremembe na poti v nizkoogljično družbo ne le možne, temveč prinašajo tudi vrsto sinergijskih učinkov: ustvarjajo prihranke in nova zelena delovna mesta, ponujajo inovativne rešitve in razvojne priložnosti, varujejo okolje in zdravje ljudi, prinašajo priložnosti za zmanjševanje javnofinančnih stroškov oziroma povečanje prihodkov, zvišujejo kakovost bivanja in navdihujejo.

V letih 2011 – 2015 je Umanotera izbrala in javnosti predstavila 92 dobrih praks, ki so bile izbrane v okviru projektov *Slovenija znižuje CO₂: dobre prakse*, *Spodbujamo zelena delovna mesta* in *Skladnost politik – pogoj za doseganje ciljev mednarodnega razvojnega sodelovanja* ter predstavljene v katalogih ([Katalog 2012](#), [Katalog 2013](#), [Katalog 2014](#), [Katalog 2015](#)), na spletnih straneh www.slovenija-co2.si in www.zelenadelovnamesta.si ter v [kratkim animiranih filmih](#). Na podlagi izvedenih predstavitev so bila oblikovana tudi [priporočila odločevalcem](#) za nadaljnje širjenje in uporabo dobrih praks.

Projekt se nadaljuje tudi v letih 2015 - 2016: najprej z evidentiranjem obstoječih dobrih praks v Sloveniji. Iščemo dobre prakse na naslednjih prednostnih področjih: (1) energetska učinkovitost, obnovljivi viri energije ter energetska prenova stavb, (2) trajnostno gospodarjenje z gozdovi, predelava lesa v obrti in industriji, les kot gradbeni material in oskrba z lesnimi gorivi, (3) ekološko kmetijstvo, (4) trajnostni razvoj podeželja, trajnostne občine (5) trajnostna mobilnost, (6) trajnostna proizvodnja in potrošnja, (7) prilagajanje na podnebne spremembe.

Od novembra 2015 do avgusta 2016 bodo sledile podrobnejše predstavitve na spletu in družabnih omrežjih. Ciljne skupine projekta so podjetja, občine in mladi.

Projektna skupina:

- Gaja Breclj (Umanotera), vodja projekta in komuniciranje
- dr. Renata Karba (Umanotera), področje v projektu: trajnostni razvoj podeželja, trajnostne občine
- Bojan Žnidaršič (VITRA Center za uravnotežen razvoj), področje v projektu: energetska učinkovitost in obnovljivi viri energije ter energetska prenova stavb
- dr. Aljaž Plevnik (Urbanistični inštitut RS), področje v projektu: trajnostna mobilnost
- Jernej Stritih (Stritih, svetovanje za trajnostni razvoj, d.o.o.), področji v projektu: trajnostno gospodarjenje z gozdovi, predelava lesa v obrti in industriji, les kot gradbeni material in oskrba z lesnimi gorivi ter prilagajanje na podnebne spremembe
- dr. Anamarija Slabe (Inštitut za trajnostni razvoj), področje v projektu: ekološko kmetovanje, oskrbne mreže s sonaravno pridelano hrano
- Vida Ogorelec (Vida Ogorelec, poslovno svetovanje in moderiranje s.p.), področje v projektu: trajnostna proizvodnja in potrošnja

4. Smernice in merila za izbor dobrih praks

Pri evidentiranju in izboru dobrih praks smo izhajali iz **namena projekta, ki je**

- a. ozaveščanje o ekonomskih, okoljskih, družbenih in razvojnih možnostih in koristih ukrepov za blaženje podnebnih sprememb in prilagajanje nanje;
- b. informiranje in ozaveščanje o možnostih delovanja za konkretno izvajanje ukrepov blaženja podnebnih sprememb in prilagajanja nanje in s tem izboljšanja poznavanja praktičnih vidikov izvajanja tovrstnih projektov;
- c. spodbujanje k aktivnejšemu izvajanju aktivnosti blaženja podnebnih sprememb in prilagajanja nanje.

Predstavljene morajo biti dobre prakse oziroma njihove predstavitve namenjene **ključnim ciljnim skupinam**, ki so: (1) lokalne skupnosti, (2) podjetja in samozaposleni, (3) mladi od 15. do 29. leta starosti ter **sekundarnim ciljnim skupinam**: razvojnim agencijam, interesnim združenjem, državni upravi in javnim ustanovam, združenjem občin in organizacijam civilne družbe.

Izbrane morajo biti dobre prakse na **prednostnih področjih**, ki so: (1) energetska učinkovitost, obnovljivi viri energije ter energetska prenova stavb, (2) trajnostno gospodarjenje z gozdovi, predelava lesa v obrti in industriji, les kot gradbeni material in oskrba z lesnimi gorivi, (3) ekološko kmetijstvo, (4) trajnostni razvoj podeželja, trajnostne občine (5) trajnostna mobilnost, (6) trajnostna proizvodnja in potrošnja, (7) prilagajanje na podnebne spremembe.

Dobre prakse morajo delovati **na različnih ravneh** – na ravni občin in regij ter na nacionalni ravni. Predlog izbora je moral vključevati **najmanj 20 dobrih praks v Sloveniji**, najmanj 2 primera za vsako od prednostnih področij, najmanj 4 primere za vsako od ravni (lokalna, regionalna, nacionalna) in najmanj 10 trajnostnih podjetij, od tega po najmanj 3 za konvencionalne lastniške gospodarske družbe, podjetja s pretežno notranjim lastništvom in delavskim soupravljanjem ter socialna podjetja ali zadruge.

Izbor dobrih praks upošteva tudi **naslednja merila**:

- pomembnost razvitih rešitev za druga okolja in skupnosti v Sloveniji,
- prenosljivost ukrepov: izvedljivost uporabe in širjenja dobre prakse na območju Slovenije,
- kvantifikacijo energetskih prihrankov in/ali zmanjšanja emisij CO₂ ekv.,
- prispevek k prilagajanju na posledice podnebnih sprememb,
- prispevke k širšim ciljem trajnostnega razvoja:
 - gospodarski vidik (npr. povečanje konkurenčnosti, dvig dodane vrednosti, vlaganje v razvoj in/ali inovacije, nov poslovni model...)
 - socialni vidik (npr. nova delovna mesta, izboljšanje kvalitete življenja)
 - okoljski vidik (npr. znižanje onesnaženja, zmanjšanje porabe snovi in nastajanja odpadkov, izboljšanje kvalitete enega ali več elementov naravnega okolja),
- družbeno sprejemljivost razvitih rešitev v primeru dobre prakse,
- prispevek h ključnim ciljem EU, opredeljenih v strategiji Evropa 2020 in povezavo s širšim okvirom Kažipot za prehod v nizkoogljično gospodarstvo do 2050,
- morebitno nagrado, ki jo je dobra praksa že prejela,
- kot dodatno merilo je bila upoštevana celovita trajnostna usmeritev nosilca dobre prakse.

Dodatno prednost pri izboru so imeli projekti, ki so izkazali:

- celovitost in multifunkcionalnost rešitev,
- povezovanje več prednostnih področij,
- inovativnost,
- lokalno oskrbo in verigo dodane vrednosti.